

پارک ملی بختگان

منطقه بختگان اولین بار طبق مصوبه شماره ۷ مورخ ۱۳۴۷/۱۲/۱۹ شورای عالی نظارت بر صید به‌عنوان منطقه حفاظت شده اعلام گردید و سپس در سال ۱۳۷۴ به‌عنوان پناهگاه حیات‌وحش مصوب شد و در سال ۱۳۷۴ قسمتی از پناهگاه به‌عنوان پارک ملی بختگان اعلام گردید.

پارک ملی و پناهگاه حیات‌وحش بختگان با وسعت هر یک به ترتیب ۱۷۵۳۴۶ هکتار و ۱۵۳۶۷۱ هکتار در ۷۰ کیلومتری غرب نیریز فارس واقع گردیده است. تالاب‌های طشک و بختگان از بزرگ‌ترین و پرآب‌ترین دریاچه‌های کشور محسوب می‌شوند. (البته در حال حاضر چند سال پیایی است که این تالاب‌ها با خشک‌سالی و کم‌آبی مواجه بوده و تقریباً به‌طور کامل خشک شده‌اند) این دو دریاچه در سال‌های پرباران گسترش یافته و به هم می‌پیوندند. طشک و بختگان و مناطق کوهستانی بین آنها و جزایر متعددی که در این دو تالاب وجود دارند مجموعه طبیعی بسیار ارزشی را به وجود آورده‌اند.

این تالاب به علت دارا بودن جزایر کوچک و بزرگ از مکان‌های مهم زادآوری پرندگان چون کفچه‌نوک، فلائینگو، کاکایی صورتی و... است به همین جهت توسط سازمان بین‌المللی حیات پرندگان به‌عنوان زیستگاه بااهمیت برای پرندگان تشخیص داده شده و همچنین در سال ۱۳۵۴ در کنوانسیون رامسر به ثبت رسیده است. تاکنون در این تالاب‌ها ۹۵ گونه پرند که اغلب مهاجر زمستان گذران هستند شناسایی شده است. این تالاب در ذخیره‌سازی آب برای اراضی کشاورزی حاشیه تالاب بسیار مهم است. همچنین این تالاب از مناظر و چشم‌اندازهای بدیع و بی‌نظیری به‌منظور جذب گردشگران داخلی و خارجی برخوردار است. به گفته هانس لوفلر، محقق اتریشی: این تالاب از معدود تالاب‌های جهان است که در زمستان آب شیرین در سمت شرق آن و در تابستان آب شور در سمت غرب آن در جریان است. ویژگی بی‌همتایی که در هیچ کجای دنیا یافت نمی‌شود.

حدائق ارتفاع منطقه ۱۵۵۸ و حداکثر ارتفاع آن ۲۵۵۰ متر است. رشته‌کوه‌های عظیم زاگرس در استان فارس ارتفاع خود را از دست داده و به‌صورت رشته‌کوه‌های پهن‌آوری گسترده می‌شوند. امتداد رشته‌کوه‌های اطراف دریاچه غربی - شرقی بوده که از افزایش این کوه‌ها مخروط افکنه‌هایی وسیع ایجاد می‌شود که محل برداشت منابع آب زیرزمینی و همچنین کشت و زرع می‌باشند. از مهم‌ترین ارتفاعات منطقه می‌توان به کوه‌های بیچکان، چاه روغنی و نا انجیر در شمال و کوه‌های صادق‌آباد، خانه کت در جنوب دریاچه بختگان اشاره کرد.

از نظر زون‌های زمین‌شناسی ایران، منطقه دروزون زاگرس و بخش کوچکی از آن در زون سنجج سیرجان واقع است. از پدیده‌های مهم زمین‌شناسی که در منطقه ظهور یافته است سطوح چینه‌بندی، دگردیسی، درها و تعدادی گسل و چین‌خوردگی و گنبد نمکی است از جمله گسل طشک، گسل نا انجیر، طاق‌دیس بیچکان و گنبد نمکی در شمال خانه کت.

از مهم‌ترین منابع تأمین کننده آب دریاچه‌های طشک و بختگان رودخانه کر است. چشمه گیبان واقع در شمال غربی پارک ملی و پناهگاه حیات‌وحش بختگان در فصول پرباران دریاچه طشک را تغذیه می‌کند. رودخانه کر نیز ۵ کیلومتر قبل از ریختن به دریاچه بختگان به دوشاخ تقسیم می‌شود و به همین دلیل این منطقه را دوشاخ کرال می‌نامند و هر شاخه در محل ورود به دریاچه مانند شبکه مویرگی به چندین شعبه تقسیم شده و منطقه گسترده‌ای را فرا می‌گیرد در این منطقه ابتدا گزستانها و سپس نیزارهای وسیعی پدید آمده است.

چشمه‌های منطقه عبارتند از: چشمه هل، چشمه باغ، چشمه آخوندو، چشمه لیاب، چشمه ریزآب، چشمه بی بی فاطمه، چشمه قلمو، چشمه باغ قاضی، چشمه نانجیر، چاه دراز، چشمه مقته سر، چشمه بیدمشک، چشمه امامزاده، چاه بیوک.

دریاچه طشک که در شمال دریاچه بختگان قرار گرفته وسعت کمتری دارد اما از نظر شرایط طبیعی با دریاچه بختگان تفاوتی ندارد. ده جزیره بزرگ و کوچک در این دریاچه دیده می‌شود که از نظر تخم‌گذاری پرندگان به‌ویژه پلیکان‌ها حائز اهمیت است.

جاذبه‌های اکوتوریستی: پرتگاه‌ها، صخره‌ها، دره‌های عمیق، منظره‌های ویژه کوه‌ها و صخره‌ها که با توجه به توپوگرافی منطقه حائز اهمیت بوده و جلب نظر می‌نمایند. گردنه هل و باغ، تنگ زرد، شهر پازن، وجود بناهای قدیمی و آثار باستانی، کاروانسرای شاه‌عباسی و قدمگاه خضر نبی در جنوب پناهگاه حیات‌وحش بختگان که باوجود چندین چشمه کوچک در محل طبیعت زیبای آن دوچندان می‌شود.

پوشش گیاهی منطقه:

به‌طور تقریبی ۱۳۰۰۰۰ هکتار کوه، دشت و دامنه بین دو دریاچه واقع گردیده که به‌اضافه کوه‌های خانه کت در جنوب دریاچه بخش کوهستانی پناهگاه را تشکیل می‌دهند. در این مناطق درختان و درختچه‌های بنه، بادام کوهی، تنگرس، کبک و قیچ دیده می‌شود. در منطقه باغ و در دشت ساحلی درختچه‌های قیچ به‌صورت یک نوار پهن تا ادامه کوه روئیده است.

بالتر از این نوار پوشش متراکمی از درمنه به چشم می‌خورد. جنگل‌های بلوط زاگرس در این منطقه به علت کاهش ارتفاع و افزایش درجه حرارت به جنگل‌های بنه و بادام کوهی تبدیل می‌شوند. از شمال دریاچه طشک تا حوالی ارسنجان بخشی از انبوه‌ترین جنگل‌های بنه استان دیده می‌شود که این پوشش تنها در مناطق کوهستانی دور از شهر و دسترس بومیان پارچاست و دشت‌ها همه به زیر کشت رفته‌اند.

گونه‌های شاخص جانوری:

از میان حیات‌وحش مهره‌دار تعداد ۴۶ گونه از رده پستانداران، ۲۱۸ گونه از رده پرندگان،

۳۶ گونه از رده خزندگان، ۳ گونه از رده دوزیستان و تعداد ۲۳ گونه ماهی در پارک ملی و پناهگاه حیات‌وحش بختگان زندگی می‌کنند. پرندگان دشتی نظیر کبک، تیهو، هوبره کنار تالاب و دیگر پرندگان آبی، قوچ و میش و کل و بز از حیوانات شاخص کوهستانی منطقه‌اند.

قوچ و میش و کل و بز: تنگ گور، ارتفاعات هل و باغ، تنگ شور، ریزآب هوبره: کشتزارها و کفه شور کبک و تیهو: تمام نقاط منطقه

فلامینگو و کاکایی و اگرک: دریاچه طشک و بختگان

جاذبه‌های گیاهی:

انواع دیاتومه‌ها و جلبک‌ها، انواع گیاهان شور پسند گز و نی و در مناطق خشکی ارس، بنه، تنگس، قیچ، بادام کوهی، آویشن، کاکوتی و پارچه است.

پارک ملی و پناهگاه حیات‌وحش بختگان به‌واسطه وجود دو تالاب طشک و بختگان و ارتفاعات موجود در آن، از تنوع رویشگاهی زیادی برخوردار است. به گونه‌ای که بیش از ۴۰۰ گونه گیاهی در قالب ۴۷ تپ در آن شناسایی شده‌اند که از این مجموعه حدود ۳۰ گونه فهرست سرخ IUCN قرار دارند. گونه‌های درختی بارز منطقه عبارتند از: پسته وحشی، بادامک، انجیر، پسته، کلفونگ، تنگرس و ...

به‌طور کلی مجموعه بختگان (پناهگاه حیات‌وحش و پارک ملی) را می‌توان به سه بخش اصلی تقسیم کرد:

۱. دریاچه‌ها و تالاب‌ها
۲. مناطق دشتی و کوهستانی واقع در بین دریاچه‌های بختگان و طشک و اراضی مجاور آن
۳. مناطق کوهستانی واقع در جنوب دریاچه بختگان

مجموعه این سه بخش ساختار کلی سیمای محیط طبیعی منطقه را به تصویر می‌کشد.

منشأ آب دریاچه:

رودخانه کوچک «سیوند» در دره‌ای به نام «سیوند» یا «تنگه بلاغی» جریان دارد. «سیوند» نام روستایی بزرگ و خوش آب و هوا در مسیر راه شیراز به اصفهان (در میانه راه تخت جمشید به پاسارگاد) است. سیلاب رود «سیوند» در انتهای مسیر خود به رود «کر» پیوسته و از آنجا به دریاچه «بختگان» می‌ریزد.

کاهش میزان آب ورودی:

هم‌اکنون میزان ورودی آب رودخانه کر به دریاچه بختگان بسیار اندک و حتی گاهی به صفر می‌رسد (مقداری از آب کر در گذشته به دلیل ساختن سد «دروود زن» کم شده است). در نتیجه ورودی آب دریاچه تنها محدود به سیلاب‌های منطقه (آباده طشک، شهرستان بختگان، خیره، نی‌ریز، خرامه و ارسنجان) است.

اثرات زیست‌محیطی:

به دنبال این رویداد، پیوستگی میان دو دریاچه طشک و بختگان برای همیشه از بین خواهد رفت و نتیجه آن خشک شدن دریاچه بختگان خواهد بود. اندکی پس از آن دریاچه طشک هم به خاموشی فرو خواهد رفت؛

چراکه هم‌اکنون شوری دریاچه طشک به ۱۲۰۰ واحد رسیده است که حدود ۴ برابر سال‌های پرآب گذشته است.

دریاچه بختگان به دلیل

برخورداری از ۳ ویژگی ارزشمند، یکی از ۱۰۵ منطقه مهم زیست پرندگان در کشور هم محسوب می‌شود. **این ویژگی‌ها عبارتند از:**

به‌طور منظم تعداد قابل توجهی از گونه‌های درخطر تهدید جهانی را نگهداری می‌کند. به‌طور منظم یک درصد از گونه‌های منطقه جغرافیای زیستی یا مسیر مهاجرت یا جمعیت خاورمیانه (تنها پرندگان آبی و دریایی) را نگه می‌دارد.

به‌طور منظم ۲۰ هزار (و یا بیشتر) از پرندگان آبی را نگه می‌دارد.

عوامل تهدیدکننده:

جلوگیری از ورود آب از بالادست به منطقه؛

وجود مستثنایت و تغییر کاربری اراضی؛

وجود معادن و همچنین شکار و صید غیرمجاز نام برد.

منبع:

<http://fa.wikipedia.org>

<http://www.iew>

<http://www.ichto.ir>

<http://www.ichto.ir>

